

Nr 169.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ytterligare statsunderstöd till Norrbottens läns hushållningssällskap för inrättande av lantbruksskola; given Stockholms slott den 3 mars 1939.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1939.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp:

I proposition den 24 januari 1936, nr 47, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till Norrbottens läns hushållningssällskap för inrättande av lantbruksskola för budgetåret 1936/37 anvisa ett reservationsanslag av 225,000 kronor.

Rörande nämnda ärende må erinras om följande.

Bihang till riksdagens protokoll 1939. 1 saml. Nr 169.

I skrivelse den 4 december 1934 hade Norrbottens läns hushållningssällskap hemställt, att Kungl. Maj:t måtte till sällskapets förfogande ställa erforderliga medel för förvärv av Björkfors egendom i Nederkalix med flera socknar för upptagande därstädes av kolonisationsverksamhet samt för inrättande å egendomen av en efter länets förhållanden lämplig lantbruksskola. Mellan egendomens ägare och hushållningssällskapet hade rörande egendomen upprättats preliminärt köpeavtal, enligt vilket egendomen inklusive levande och döda inventarier skulle inköpas av sällskapet för 300,000 kronor, därav belöpte 60,000 kronor å odlad jord och byggnader, 40,000 kronor å inventarierna och 200,000 kronor å egendomen i övrigt. Till förvärvet äskade hushållningssällskapet dels såsom statsbidrag utan ränta och återbetalningsskyldighet 100,000 kronor, motsvarande värdet av den odlade jorden, byggnaderna samt inventarierna, vilka tillgångar vore avsedda för lantbruksskolan, dels ock för kolonisationsverksamheten ett räntefritt 40-årigt amorteringslån å 200,000 kronor med återbetalning enligt viss amorteringsplan. Sällskapet hade för avsikt att ingå med särskild framställning om bidrag till gäldandet av kostnaderna för vissa vid inrättandet av en lantbruksskola erforderliga byggnadsarbeten, vilka preliminärt beräknats draga en kostnad av 210,000 kronor. Sedan yttranden över framställningen avgivits av lantbruksstyrelsen, statens egnahemsstyrelse — som ansåg byggnadsbeståndets istandsättande och komplettering kunna verkställas för en kostnad ej överstigande 100,000 kronor — och statskontoret, hade hushållningssällskapet med skrivelse den 23 september 1935 inkommit med nya kostnadsberäkningar jämte ritningar för erforderliga byggnadsarbeten å Björkfors. Enligt ett av hushållningssällskapet härvid förordat alternativ skulle byggnadskostnaderna uppgå till 152,000 kronor, därav nybyggnad av lantbruksskola 91,500 kronor, för ombyggnad av mangårdsbyggnaden till lärarbostad 40,000 kronor samt för ombyggnad av ladugården 20,500 kronor.

Vid föredragning i statsrådet av ärendet yttrade dåvarande chefen för jordbruksdepartementet, att ehuru staten ej plägade anvisa medel till anläggningkostnader av ifrågavarande art, undantag syntes böra göras i berörda fall med hänsyn till betydelsen av att skolan komme till stånd, vilket ej syntes ske utan statens mellankomst. Anledning syntes ej finnas att frångå hushållningssällskapets förslag rörande skolans förläggning, och det för egendomen jämte inventarier begärda priset, 300,000 kronor, syntes under rådande förhållanden på jordbruksmarknaden icke få anses oskäligt. Härefter yttrade departementschefen bland annat:

Av nämnda belopp, 300,000 kronor, belöpa enligt hushållningssällskapet 60,000 kronor å den odlade jorden jämte byggnader, med undantag av kraftstation och kvarn, samt 40,000 kronor å inventarierna. För lantbruksskolan torde huvudsakligen nu angivna del av egendomen samt inventarierna erfordras. Det synes därför vara för hushållningssällskapet tillräckligt, om sällskapet beredes möjlighet att inköpa nämnda fastighetsdel och inventarier. Det från dessa utgångspunkter för hushållningssällskapet erforderliga beloppet 100,000 kronor synes böra tillhandahållas av statsmedel i form av räntefritt lån utan amorteringsskyldighet. Vid lånet bör emellertid kny-

tas det villkoret, att den föreslagna lantbruksskolan inrättas och upprätthålles. Skulle skolan nedläggas, bör lånet återbetalas. Såsom säkerhet härför torde böra lämnas inteckning i egendomen.

Vad angår de byggnadsarbeten, som torde bliva erforderliga för lantbruksskolan, synes det mig, som om med sträng sparsamhet kostnaderna härför skulle kunna begränsas till ett belopp av 125,000 kronor. Jag tillstyrker, att av statsmedel detta belopp ställes till förfogande för att på samma sätt som förenämnda belopp 100,000 kronor tillhandahållas hushållningssällskapet såsom stående räntefritt lån mot inteckningssäkerhet och återbetalningsskyldighet i händelse av skolans nedläggande. Tillhoppa skulle sålunda för ifrågavarande ändamål behöva anvisas 225,000 kronor. Medelsanvisningen torde böra ske i form av reservationsanslag.

Riksdagen anmälde i skrivelse den 13 maj 1936, nr 227, att riksdagen till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till Norrbottens läns hushållningssällskap för inrättande av lantbruksskola för budgetåret 1936/37 anvisat ett reservationsanslag av 225,000 kronor. Härefter har Kungl. Maj:t genom beslut den 30 juni 1938 ställt förenämnda anslag till lantbruksstyrelsens förfogande att användas för därmed avsett ändamål enligt föreskrifter, vilka Kungl. Maj:t ville framdeles meddela. Tillika har Kungl. Maj:t föreskrivit, att vid utlämnande av lån från ifrågavarande anslag skulle inrättas en av lantbruksstyrelsen förvaltd diversemedelsfond, benämnd Norrbottens läns lantbruksskolefond, att å denna fond skulle såsom tillgång uppföras ett belopp, motsvarande det lån som utginge från anslaget, samt att, därest utlämnat lån återbetalades, det återbetalade beloppet skulle över diversemedelsfonden tillgodoföras riksstatens inkomstitel »Övriga diverse inkomster».

Sedan riksdagen anvisat omförmälda anslag, har Norrbottens läns hushållningssällskap gjort framställning om ytterligare statsunderstöd för uppförandet av byggnader m. m. vid Björkfors lantbruksskola. Sålunda anhöll hushållningssällskapet i skrivelse den 18 september 1937 om anvisande för ändamålet av ytterligare 104,000 kronor, att utgå antingen från anslaget till beredskapsarbeten eller ur särskilda för ändamålet anvisade medel. Till stöd för framställningen anförde hushållningssällskapet i huvudsak följande.

Efter det hushållningssällskapet erhållit kännedom om storleken av de till förfogande ställda medlen hade sällskapet erfarit, att bland annat ny elektrisk utrustning för skolan vore nödvändig och att kostnaden för den sanitära utrustningen bleve avsevärt högre än beräknat. Enligt nu föreliggande förslag med kostnadsberäkningar komme kostnaderna att uppgå till 229,000 kronor eller alltså till ett belopp som med 104,000 kronor överstege de till förfogande ställda medlen. Den betydande skillnaden i kostnaderna härrörde dels av det större omfång av byggnaderna, som efter verkställd utredning befunnits erforderligt, dels ock av såväl i fråga om material som arbete avsevärt ökade byggnadskostnader. Det hade varit hushållningssällskapets avsikt att kunna under år 1937 påbörja såväl ombyggnad av gamla herrgården som uppförande av skolbyggnad, men sällskapet hade nödgats avstå därifrån med hänsyn till att sällskapet saknade egna medel att täcka den till synes uppkommande bristen. På grund av trängande behov hade sällskapet emellertid nödgats igångsätta vissa reparationsarbeten å ladugården.

Utlåtanden i ärendet avgåvos av lantbruksstyrelsen den 13 oktober och av byggnadsstyrelsen den 2 november 1937. Förstnämnda myndighet ansåg någon mera väsentlig inskränkning i de planerade byggnadsarbetena i förbilligande syfte icke möjlig. Därest planerna på upprättandet av en lantbruksskola skulle kunna realiserars, syntes ofrånkomligt, att staten trädde hjälpare emellan genom statsbidrag, vilket borde tillhandahållas såsom stående räntefritt lån mot inteckningssäkerhet och med återbetalningsskyldighet i händelse av skolans nedläggande. Med hänsyn till att 1936 års lantbruksundervisningskommitté framlagt förslag om anvisande av statsbidrag för vissa om- och nybyggnadsarbeten vid lantmanna- och lanthushållsskolor kunde det ifrågasättas, huruvida icke den vidare behandlingen av kommitténs förslag borde avvaktas innan ytterligare statsbidrag beviljades för den planerade lantbruksskolan i Norrbotten, men då medel redan en gång anvisats för skolan, ansågo sig lantbruksstyrelsen likväl böra förordna, att med anledning av ansökningen anvisades ett ytterligare anslag å 100,000 kronor. Byggnadsstyrelsen framställde ej erinran mot de beräknade kostnaderna för förslaget genomförande.

Genom beslut den 4 januari 1938 fann Kungl. Maj:t nämnda framställning ej föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Jag anhåller nu att få underställa Kungl. Maj:ts prövning förnyade framställningar av Norrbottens läns hushållningssällskap om ytterligare statsunderstöd till uppförandet av byggnader vid den lantbruksskola, sällskapet har för avsikt att inrätta å Björkfors egendom.

Hushållningssällskapet har i skrivelse den 21 september 1938 anhållit om anvisandet av ytterligare 104,000 kronor för ändamålet. Sällskapet har därvid meddelat, att sällskapet tills vidare måst avstå från att igångsätta bygget, då landstinget till följd av den höga landstingsskatten och de stora belopp, det redan lämnade hushållningssällskapet, ej kunnat anlitas i detta fall. Då institutionen vore synnerligen betydelsefull för länets jordbruk — den låga avkastningen vid jordbruket i övre Norrland berodde i främsta rummet på otillräcklig kännedom hos den jordbrukande befolkningen om sättet för åstadkommande av ökad avkastning — borde emellertid undervisningen igångsättas snarast möjligt. Antalet elevansökningar till befintliga jordbruksskolor hade för övrigt stigit så avsevärt, att dessa skolor kunnat mottaga allenast en del av inträdessökandena.

Lantbruksstyrelsen har i utlåtande i ärendet den 28 oktober 1938, under åberopande av vad styrelsen anfört i sitt berörda utlåtande den 13 oktober 1937, hemställt, att av statsmedel måtte anvisas ett belopp av 100,000 kronor såsom ytterligare bidrag till hushållningssällskapet för inrättande av en lantbruksskola å Björkfors egendom.

Hushållningssällskapet har sedermera i skrivelse den 16 december 1938 ifrågasatt, huruvida icke utförandet av skolbyggnaden för lantbruksskolan finge ske såsom beredskapsarbete, därvid för ändamålet borde anvisas ett

belopp, motsvarande 80 procent av kostnaderna, vilka under nämnda förut-sättning beräknats till 130,000 kronor.

I yttrande över sistnämnda framställning den 20 januari 1939 har *statens arbetslöshetskommission* tillstyrkt bifall till densamma.

Rörande förevarande framställning torde jag först få erinra att, sedan 1936 års lantbruksundervisningskommitté den 6 oktober 1937 avgivit be-tänkande med förslag angående den fasta lantbruksundervisningens ord-nande (stat. off. utr. 1937: 33) och förslaget undergått överarbetning inom jordbruksdepartementet, Kungl. Maj:t på min föredragning den 3 februari 1939 beslutat proposition till riksdagen angående den lägre lantbruksunder-visningens ordnande (prop. nr 109/1939). Jag yttrade därvid beträffande frågan, i vad mån statsbidrag borde lämnas till nybyggnader för skolor av de av mig för framtiden förordade typerna, bland annat, att den materiella utrustningen vid många av de nuvarande skolorna vore mindre tillfreds-ställande, vilket syntes bero på att skolornas egna resurser och utgående orts-bidrag icke vore tillräckliga för genomförandet av nybyggnader i erforderlig utsträckning, och att, därest en ändring härutinnan skulle kunna genomföras, det vore nödvändigt, att staten bisprunge skolorna. I anslutning till det av kommittén framlagda förslaget framhöll jag emellertid, att bidrag endast borde lämnas till nybyggnader för lantmanna- och lantbruksskolor, men att bidrag icke torde böra ifrågakomma för nybyggnad vid lantbruksskola. Skolbyggnaderna vid det sistnämnda slaget skolor torde nämligen, framhöll jag, ingå som en del av de för skolorbrukets drift erforderliga byggnaderna, och kostnaderna för desamma borde sålunda skäligen kunna bäras av jord-bruket.

*Departements-
chefen.*

Den skedda medelsanvisningen för byggnader vid en lantbruksskola i Norrbottens län har betraktats som ett undantag från redan tidigare till-lämpad praxis, betingat av särskilda förhållanden. Såsom framgår av den i det föregående lämnade redogörelsen, yttrade föredragande departements-
chefen vid avlåtandet av propositionen nr 47/1936, att staten ej plögade an-visa medel till dylika kostnader, men att med hänsyn till betydelsen av att en lantbruksskola komme till stånd i Norrbottens län ett undantag borde göras i detta fall. Jag vill även erinra om att jordbruksutskottet vid 1936 års riksdag i sitt utlåtande i anledning av sistnämnda proposition (utl. nr 58) uttalat, att utskottet visserligen funne det av principiella skäl betänkligt att statsbidrag lämnades till inrättande av en lantbruksskola, men att ut-skottet med hänsyn till de särskilda förhållanden, som i olika avseenden vore rådande inom Norrbottens län, icke ville motsätta sig att för detta län härutinnan gjordes undantag.

Av vad som förekommit torde framgå, att den ifrågasatta lantbruksskolan icke lär komma till stånd utan att ytterligare statsunderstöd lämnas. Ehuru jag finner det anmärkningsvärt, att hushållningssällskapet vid olika tillfäl-len företedda kostnadsberäkningar så avsevärt skilja sig från varandra, vill jag därför, med hänsyn till det starkt omvitnade behovet för orten av ifråga-

varande skola, tillstyrka, att såsom ytterligare statsunderstöd till Norrbottens läns hushållningssällskap för inrättande av lantbruksskola ställes till förfogande ett belopp av högst 100,000 kronor. Jag förutsätter emellertid, att de besparingar, som kunna visa sig möjliga, vidtagas. Då detta statsunderstöd synes böra erhålla samma form, som tillämpats i fråga om det tidigare beviljade, torde det erforderliga beloppet sålunda böra tillhandahållas hushållningssällskapet såsom stående räntefritt lån mot intecknings-säkerhet och återbetalningsskyldighet i händelse av skolans nedläggande. För ändamålet torde böra anvisas ett anslag å nämnda belopp, 100,000 kronor, under riksstatens nionde huvudtitel. Enligt gällande bestämmelser äger Kungl. Maj:t medgiva, att vid utgången av innevarande budgetår kvarstående behållning å det för budgetåret 1936/37 anvisade reservationsanslaget för samma ändamål må användas även under nästa budgetår, varigenom möjliggöres att nämnda behållning kan omföras till det anslag om vars anvisande förslag nu framlägges.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till Norrbottens läns hushållningssällskap för inrättande av lantbruksskola* för budgetåret 1939/40 under nionde huvudtiteln anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 100,000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gunnar Sandström.